

Sayı: 3

Yıl: 1987

MARMARA ÜNİVERSİTESİ FEN - EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRKLÜK ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ

İstanbul - 1988

BURSA ŞEHR-ENGİZİ (LÂMÎ'Î ÇELEBİ)

MUSTAFA İSEN * HAMİT BİLEN BURMAOĞLU **

LÂMÎ'Î'NİN¹ BURSA ŞEHR-ENGİZİ

Bir şehrin güzellerini ve güzelliklerini tasvir amacıyla yazılan eserler şeklinde tanımlanabilecek olan Şehr-engîz türü, Türk Edebiyatına has bir edebî nev' olup Priştineli Mesihî (ö. 924/1518) tarafından icâd edilmiştir.

Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan şehr-engîzler, Mesihî'den sonra edebiyat dünyamızda bir anda moda olmuş ve özellikle 16. yüzyılda çokça görüldükten sonra, 18. yüzyılda sanat âleminde çekilmişlerdir.

Eski Edebiyatımızın eserler hazinesinin bir bölümünü meydana getiren Şehr-engîzlerin bir kısmı sadece bir güzeli ele alıp anlatırken, bir başka gurubu onları topluca değerlendirir. Bir diğer bölümü ise konu olarak şehrin güzellerini değil güzelliklerini seçmiş ve yörenin gezilip görülecek yerlerini ele alıp işlemiştir². İşte Lâmi'î'nin şehr-engîzi bu sonuncu grubun en dikkate değer örneklerinden biridir.

Çoğunluk şâirlerin, doğup yetiştikleri yörelere bir hemşehrilik borcu olarak yazdıkları şehr-engîzler, biraz da bu yüzden daha çok bol şâir yetiştiren şehirler için yazılmış, bir başka ifadeyle Osmanlı devletinin önemli kültür merkezleri, öbür şehirlere oranla daha çok şehr-engîzlere konu olmuşlardır.

Bu yüzden ki zaten sayıları elli civarında olan şehr-engîzlerden on adetten fazlası devletin birinci sınıf kültür merkezi olan İstanbul için kaleme alınmıştır³.

* Yard. Doç. Dr. Atatürk Üniversitesi

** Dr. Atatürk Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu.

¹ Lâmi'î Çelebi (6878/1472 - 938/1532) Bursa'da doğmuştur. Asıl adı Mahmud'tur. İyi bir tahsil görmüş, Molla Câmî'nin eserlerini Türkçeye kazandırmasından dolayı kendisine "Câmî-i Rûm" denilmiştir. Devlet hizmetinde görev almamış, Nakşibendî şeyhlerinden Emîr Ahmed Buhârî'ye intisap ederek hayatını sürdürmüştür. Mensur eserleriyle tanınmış olan Lâmi'î'nin şiirlerini topladığı bir de mürettep divanı ve mesnevîleri vardır.

² A. Sırrı Levent, *Türk Edebiyatında Şehr-engîzler ve Şehrengîzlerde İstanbul*, İstanbul, 1958, s. 14.

³ a. g. e.

Osmanlı devletinin kuruluş devrine ait tarihî anıtları, dillere destan kaplıcaları, özellikle de tabiat güzellikleriyle Anadolu'nun her zaman en önemli şehri olmuş ve bu hususiyetleriyle yerli yabancı hemen tüm seyahatçıların yazılarında tasvir edilmiş Bursa'nın, şehir-engizlere konu olmaması düşünülemez. Bütün bunların yanında 16. yüzyıl sonuna kadar Osmanlı devletinin birinci, bu tarihten sonra da İstanbul'un ardından ikinci en çok şâir yetiştiren şehir olması⁴ Bursa'nın şehir-engize konu olmasını gerektiren bir başka özelliğidir. Teorik plandaki bu görünüm pratik olarak da gerçekleşmiş ve Lâmiî'den başka, İshak Çelebi (ö. 944/1537), Âşık Çelebi (ö. 979/1571) Halîfî, Mânî (ö. 1008/1599), Nazûk Abdullah (ö. 1098/1686) ve Belîğ İsmail (ö. 1142/1779) Bursa ile ilgili şehir-engiz yazmışlardır.

Lâmiî'nin şehir-engizinin hangi tarihte yazıldığı belli değildir. A. Sırrı Levent Vezir-i azam İbrahim Paşa'yı övmesinden hareketle yazılış tarihi olarak 929/1522 yılını teklif etmektedir⁵. Şehir-engiz 27 Safer 1288'de Bursa Hüdavendigâr matbaasında basılmıştır. Bu baskıda giriş bölümüyle padişahların anlatıldığı kısım tümüyle, diğer kısımlar da bir ölçü gözetilmeksizin yer yer atlanmıştır. Şehir-engiz ayrıca Almancaya çevrilmiş ve Viyana'da basılmıştır. (Pfizmair, Verherrlichung der Stadt Bursa, Vien 1839)

Lâmiî'nin şehir-engizi yazılış amacı ve ele aldığı konular açısından türün diğer örneklerinden farklılık gösterir. Şehir-engizlerin asıl konusu güzellikleriyle "şehirde fitne koparan" güzellerin anlatımıdır. Oysa Lâmiî bize şehrin güzellerini değil, güzelliklerini anlatır. Zirâ devrin padişahı Kanunî Sultan Süleyman Bursa'yı ziyaret edecektir. Şâir, padişaha kendince bir hediye sunmak ister ve söz incilerini derleyip onları padişahın önüne saçar. Şehir-engiz padişaha Bursa'nın gezilip görülecek yerlerini anlatmak amacıyla kaleme alındığı için yörenin güzellikleri tasvir edilmiştir.

Fakat bu tasvirlerde şâir zaman zaman onlarla özdeşleşmekte ve anlatım tarzı, itibarı bir şekle dönüşmektedir.

Şehir-engiz, eski kültürümüze ait eserlerin klasik formuyla, yani bir münacaatla başlar. Dini düzene dayalı Osmanlı devlet yapısı içinde en büyük güç olan Allah'ı, ululadıktan sonra şâir, yazdıklarının değerli kılınması için O'na yakarır. Uygun bir geçişle övgü naat olarak, bu kez de Hz. Peygamber'e yöneltilir ve ondan da bağışlanmasına yardımcı olması dilenir.

⁴ Mustafa İsen, Tezkirelerin Işığında Dîvân Edebiyatına Bakışlar, I. Osmanlı Kültür Coğrafyası", V. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Tebliğleri, İstanbul, 1985, s. 145-152.

⁵ A. Sırrı Levent, a.g.e., s. 25-26.

Bundan sonra şâir, eseri niçin kaleme aldığını açıklar: Dünya padişahının Bursa'yı ziyaret edeceği haberleri duyulmuş. Şâir bu vesileyle padişahı uzun uzun övdükten sonra bize onu adıyla da açıklar;

Diyem kimdir sana ol Şâh-ı devrân
Yidi iklîme hân Sultân Süleymân

Padişahı ise hiyerarşik yapının son halkası olan vezir izler:

Kader dün gün murâdun eyler inşâ
Nizâmü'l-mülk İbrâhim Paşa

beytinden onun da İbrâhim Paşa olduğu anlaşılır.

On beş beyitlik giriş bölümünü Uludağ'ın övgüsü izler. Burayı çeşitli tasvirlerle bize anlatan şâir, daha sonra dağdaki ve eteklerindeki suyu güzel kaynaklarla vadileri ve mesire yerlerini teker teker ele alır. Bunlar; Kırkpınar, Monla Alanı, Sarı Alan, Ab-ı Hayat Pınarı, Sultan Yaylası, Tekür Alanı, Elma Çukuru, Kestane Çukuru, Doğlu Baba Yaylası ve diğer yaylalardır. Şâir,

Muhassal kangı yaylağın idem yâd
Ki her bir sahnıdur bir cennet-âbâd

diyerek çaresizliğini ve tercihteki güçlüğü belirtir.

Bu bölümü medrese ve tekkeler izlemektedir: Daha önce dağ eteklerinin hristiyan keşişlerince işgal edilmiş olduğunu söyleyen şâir,

Bi-hamdillah ki şimdi ol diyârı
Makâm-ı ehl-i İslâm itdi Bâri

diyerek yörede bilim ve tasavvufu uğraşanlara uygun yerler hazırlandığını belirtir. Şeyh Taceddin dergahı bunlardan biridir. Dağ etekleri, Kaplıkaya vadisi, Çamlıca Ayazma, Musa Baba Meydanı, Gökdere vadisi, Abdal Murad alanı, Sarnıç alanı daha sonraki bölümlerin başlıklarıdır.

Kale ve Pınarbaşı'nın tasviri bunları takib eder.

Kale tasviriyle bakışını dış çevreden şehre yönelten şâir, Bursa'daki padişah sarayını ve şehrin kenar semtlerini anlatır. Bu bölüm Bursa'nın manevi fâtihi Emir Sultan külliyesinin tanıtımıyla devam eder. Şeyh Abdullatif el-Kudsî ve diğer meşâyih zikredildikten sonra Bursa'yı rüya şehir kılan diğer câmiler anılır. Bursa câmileri söz konusu edilince akla ilk ge-

len Ulu Câmi olacaktır. Lâmi'î burayı "Bursa'nın göbeği" olarak tanımlar ve

Budur var ise cennet dir görenler
Ki çıkmış istemez ana girenler

diyerek övgüsünü sürdürür. Câmi'in nakış ustası olan nakkâş Musa ile içindeki havuz da bu övgüden paylarını alırlar. Câmi'in güzel sesli müezzinleri de ayrı bir bölüm halinde zikredilmişlerdir.

Bundan sonraki bölüm, Bursa'da türbesi olan padişahlara ayrılmıştır. Sultan Osman, Orhan Gâzi, Sultân Murâd, Yıldırım Bâyezîd, Süleyman Şah, Musa Çelebi, Çelebi Sultan Mehmed ve II. Murâd burada yatan padişahlardır. Bilindiği gibi Osmanlı padişahlarının mezarları sadece Bursa ve İstanbul'dadır. Lâmi'î, Çelebi Mehmed'in dillere destan yeşil türbesini,

Nazîrûn görmemişdür çeşm-i devrân
Kurulmuş sebz çadırdur felek-sân

şeklinde över. Bu bölümü izleyen "mev'ize" başlıklı kısımda ise şâir, dünyanın geçiciliğinden söz ederek şu mesajı vermek ister: Evreni türeten bu güçlü isimlere kalmayan ve onlara bir yarar sağlamayan dünyaya bel bağlama. Bu dünyanın sonu ölümdür.

Şehrin imâretlerini de şehrengîzine konu yapan şâir, Bursa'nın pazar ve çarşılarıyla, bezzâzistanı ve çevredeki bağ bahçeleri de ihmal etmez.

Tarih boyunca Bursa denince akla hep kaplıcaları gelmiştir. "Hüdâyî Hamamlar" başlığı altında bunları ele alıp değerlendiren şâir, bu bölümü takiben şehri geometrik dilimlere bölen akarsuları anlatır.

Sıra Bursa'nın mevsimlere göre aldığı görünümlere gelmiştir. Lâmi'î Bursa'nın baharından başlayarak yazını, sonbaharını ve kışını anlatır.

Şâir sonuç bölümünde padişahı yeniden övüp kendi perişan halini de dile getirdikten sonra şehrengîzini tamamlar.

Lâmi'î'nin Bursa şehrengîzi edebiyat tarihi kadar sosyoloji, etnoloji gibi ilim dallarıyla uğraşanları hatta şehir tarihçilerini ve coğrafyacıları yakından ilgilendirecek zengin malzeme ihtiva etmektedir. Dikkatle incelendiğinde, eski toplum hayatımızı, faza sanat endişesi taşımadan kaleme alınan bu tip eserlerde daha net ve daha kolay bulabiliriz.

Burada metni verilen şehrengîz, Ali Emiri Ef. Manzum Eserler (Millet ktp.) 380 numarada kayıtlı Lâmi'î Çelebi Divanının yazma nüshasının

sonundaki 22 varak tutarındaki kısımdır. Sizi 16. yüzyıl Bursa'sıyla karşı karşıya bırakmadan önce, eski eserlerimizde gelenek olduğu için farsça yazılan başlıklar dışında dilin genellikle sade olduğunu belirtelim.

- 1 BİSMİLLAHİR RAHMANİRRAHİM
RİŖTE-İ TESBİH-İ KELÂM-I KADİM
- Şehrengîz-i Mevâzi'-i şerife-i Burusa
Sânehallahu Taâlâ ani'l-be'sâ
- İlâhî sanadur dün gün penâhum
Kapundan gayri yokdur secde-gâhum
- Cihânun şâhısın şehler sana kul
Hakikat cümle âlem sana meşgûl
- 5 Kamu cûdunla bulmuşdur vücûdı
Sanadur cümle eşyânun sücûdı
- İden her yirde nûrundur tecelli
Viren dün gün şuhûdudur teselli
- Felek peymâne-i feyz-i nevâlun
Melek pervâne-i şem'-i cemâlun
- Tokuz gerdûna nûrundur viren tâb
Yidi deryâ senün feyzünde garkâb
- Yanar pervâne şevkun birle şem'a
Salar mihrün çerâğ-ı mâha lem'a
- 10 Zuhûrun şems-i a'lâdan iyândur
Butûnun sırrı-ı ahfâdan nihândur
- Şehinşâhısın iklim-i vücûdun
Sipeh-sâlarısın mülk-i şuhûdun
- Beyândan taşradur tevhîd-i zâtun
Iyândur gerçi gün gibi sıfatun
- Çü sığmaz vahdetün akl ü hayâle
Düşürme cânunı fikr-i muhâle
- Dilümden perde-i pindârı ref'it
Gözümden zulmet-i ağıârı def'it

- 15 Yüzün âyinemün aç pür safâ kıl
Sözüm efsânesin ibret nümâ kıl
- Ma'âni âleminden vir haberler
Koma sûret hicâbından eserler
- Bana dâm itme nazmum dânesini
Pür efsûn it sözüm efsânesini
- Ne nakşı kim nigîn-i cânda kazsam
Ne sûret kim gönül levhinde yazsam
- Şerîf adunla dün gün skke-dâr it
Senün yâdunla pür-nakş u nigâr it
- 20 Çerâğ it nûrunı hayret düninde
Şef'it Ahmedî haclet güninde
- KÎ nûrî reh-nümâ-yı enbiyâdur
Cemâli şem'-i cem'-i asfiyâdur
- Nübüvvet içre zâtudur cihângîr
Livâsı olsa tan mı âsümângîr
- Sufûf-ı enbiyânun pişvâsı
Sunûf-ı asfiyânun reh-nümâsı
- Vücûdî kimyâ-yı hâk-i adem
Gubârı âb-rû-yı arş-ı a'zam
- 25 Kelâmı câmi-i âyât-ı hikmet
Dil ü cânında zikr ü fikri ümmet
- Safâ subhına handân rûyî garrâ
Fenâ şâmına müşkîn mûyî turrâ
- Ruhından mihr ü meh câmı mücellâ
Ziyâsından felek sahnı mühellâ
- Hudâyâ Mustafânun hürmetine
Cemî-i enbiyânun izzetine
- Yüzüm lutfun suyundan tâze eyle
Sözüm gûsın bülend âvâze eyle
- 30 Ne yüzden eylesem medh-i mecâzı
Keremden kıl hakikat perde- sâzı

Mübeddel olmadın kâfura müşküm
Safâ feyziyle ter kıl cân-ı huşkum

Çü buldum *Lâmi* ĩ nâmiyle ünân
Dilüm lem'anla kıl hurşîd-i rahşah

Şu gün kim arz ola ser cümle nâmern
N'ola afv itse fazlun sehv-i hâmem

Benümdür cürm ü taksîr ü hatâyâ
Senümdür fazl u ihsân u atâyâ

SEBEB-İ TAHRİR-İ İN DEFTER Ü MİDHAT-İ ŞEHİRİ-
YÂR-I HEFT-KİŞVER Ü TAHİYYET-İ ASAF-İ CEM HİM-
MET Ü ÖZR-İ TAKSİR-İ HİZMET

35 Cel iy cân saç dilünden dürr ü gevher
Çün aldun makdem-i şehden haberler

Elünde gerçi kim sîm ü zerün yok
Velî pâyün çeker bir hem-serün yok

Bugün mizân-ı tablundur güher senc
Sehunden harcanursın genc-i bî-renc

Girü söz dürcin it pür dürr-i şehvâr
Nisâr it pâ-yı şâha baş urup var

Haber aldun ki şâhenşâh-ı devrân
Gelürmiş Bursa şehrin ide seyrân

40 Salup zıll-ı sa'âdet -güsterini
Temâşâ itmegiçün her birini

Dilermiş bu diyârı ide teşrîf
Ki olmuş bâğ u rağı cümle ta'rîf

Mukarrerdür kılur şâh-ı felek-fer
Nazardan seng ü hâki la'l u gevher

Belî toprağ okur ol yir semâyâ
Hümâ-ves salsa her bûn üzre sâye

Hakikat hâk-i pâyı kîmyâdur
Cihân u cân gözine tütüyâdur

- 45 Aceb mi bulsa andan menzilet hâk
 Ki hâkin sürme eyler çeşm-i eflâk
 Kadı her yirde olsa sâye -güster
 Serâpâ olsa hârâ böyle ar'ar
 Dem-i cânperveri odı gül eyler
 Gülin nesrin ü dâdin sünbül eyler
 Düşerse katre mikdâr ağzı yarı
 Kılur şûrâb iken sükker bihârı
 Helâk eyler zemîni na'l-i rahşı
 Gubâr-ı pâyı çarhun tâc-ı bahşı
- 50 Diyem kimdür sana ol şâh-ı devrân
 Yidi iklîme hân Sultân Süleymân
 Cihânun hüsrev-i sâhib-kırânı
 Zamânun dâd-bahş u Kahrâmânı
 Urup küffâra tîği kahr-ı dağın
 Eritdi bağrının su gibi yağın
 Sa'âdet tahtunun sâhib-külâhı
 Bir ednâ kulu Mısrun pâdişâhı
 Kef-i dürpâşı deryâyı sayar kef
 Güneş yanında bir fûls-i müzahref
- 55 Demâdem rezme Rüstem bezme Cemşîd
 Hemîşe hazme gerdûn azme hurşîd
 Hayât-ı âlem ü cân-ı cihândur
 Tokuz ataya dek hân ibn hândur
 İlâhî bu şeh-i gerdûn penâhı
 Serâser kıl cihânun pâdişâhı
 Derûnun gün gibi rûşen nihâd it
 Felekler döndügince bermurâd it
 İdüp zât-ı şerîfin ber-selâmet
 Müselsel eyle devrin tâ kıyâmet
- 60 Serâser bezm ü rezmin pür şeref kıl
 Mükerrerem neslini hayrû'l-halef kıl

Felek-veŖ eyleyüp erkânın ihkâm
Zemîn turdikca kıl izzetle berkâm

Husûsâ âsaf-i cemŖid-râyi
Zamânun dâver-i fermân revâyı

Ki fikridür müŖîr-i dîn ü devlet
Vücûdudur zahîr-i mülk ü millet

Halîl-i Ŗehriyâr-ı mülk ü dîndür
Cihân içinde cân gibi güzîndür

65 Kapusı Ka'be-i hâcât-ı âlem
Harîmi çeŖmesidür âb-i zemzem

Kader dün gün murâdın eyler inŖâ
Nizâmü'l-mülk İbrâhîm PâŖâ

Cemâlinden fûrûzân baht u ikbâl
Bugün hâk-i deridür çarh-ı iclâl

Ayağı tozına meh müŖteridür
Felek firûze-i engüŖteridür

İlâhî devletin dün gün kıl efzûn
Adûsın eyle her dem zâr u mahzûn

70 İdüp hâsıl murâdâtın kemâhî
Cihân turdukça bulsun kurb-ı Ŗâhî

ÂGÂZ-I ŖEHRENGÎZ BE EFSÂNE-İ DİLÂVÎZ

Gel iy murđ-ı nevâ senc ü hoŖ âvâz
Girü sözünle ol uŖŖâka demsâz

Derûndan tutuŖup fânûs-ı girdâr
Demün pür âteŖ it koknus-ı girdâr

Dilündür Ŗehr-i Bursa gibi pür sûz
Duhanunda feleklerdür siyeh rûz

İki köynüklü cânsız âlem içre
İki yanmıŖ yakılmıŖ sîn gam içre

75 Getür hemŖehrilik hakkın yirine
K'iŖidüp Mısr u Ŗâm anı yirine

İdüp ser cümle hâlin şâha ta'rif
Felek- sân yirlerini eyle tavsîf

Açup efsâne bâbın eyle efsûn
Şehün şevkını dilden kılsun efsûn

Beyânun rehber olup itsün irşâd
Semâ' ehlin safâdan eylesün şâd

Bugün söz gevherindensin haberdâr
Sözüne kim kulağ olmaz sadef- vâr

80 Belâgat kûyına ur yine çevgân
Semend oynat senündür şimdi meydân

Ney-i hâmendür âb-ı feyze mîzâb
Şeker sözlerle şâhı eyle sîrâb

Egerçi zerre gibi hâk-i rehsin
Velî hurşîd-veş meddâh-ı şehsin

Bugün gerçi elün bî sîm ü zerdür
Dilün Bursa gibi kân-ı güherdür

Başından başla medh it kûhsârın
Ne tenhâ kûhsârın her kenârın

85 Ne anun gibi var kûh-ı felek çehr
Ne Bursa gibi gök altında bir şeh

NIHÂD-I BÜNYÂD-I MİDHAT BE ETVÂR-I KÜHSÂR-I
FELEK RİF'AT

Ne kûh irmiş zühâl bâmına başı
Şikest itmiş mehün câmını taşı

Zemîn üstinde çarh-ı bî-sütündür
Felek yanında tonmuş bir dütündür

Muhîti devri tokuz âsümânca
Topunun merkezi iki cihânca

Bu sengîn kadr ile ol kûh-ı fâyık
Nigîn-i hâtem-i çarh olsa lâyıık

90 Uçan seyli önünce seng pâre
Olur bin burc u bâru yüz hisâra

- Olup her kulle sengi cedye pâye
Ser-i cevzâya salmış şâhı sâye
- Kılalinde görinen subh-ı âsâr
Degüldür berk iy yâr-i havâ-dâr
- Felek âcine urmuş tiği sühan
Yığılmış rîzeler mânend-i kûhân
- Meger ol kullelerdür çarha hemser
Ki dün gün tal'atidür subh-ı enver
- 95 Ya bir üştür durur sermest ü girgîn
Dehânı pür kef olmuş kulzüm âyin
- Zemîn puhtisin itmiş zîr-i râz ol
Felek piline kesmiş inüben yol
- Havâ üzre belâ mığına benzer
Yire inmiş kazâ tığine benzer
- Riyâzât ehli gibi gözleri yaş
Kanâ'at birle basmış bağına taş
- Libâsı Hızr u tavrı kutb-ı eflâk
Niyâz içre başı uryân yüzi ak
- 100 Felek âyin zeberceddendür ol tağ
Cihânda alnı açıkdur yüzi ağ
- Serâser andan idüp dehri seyrân
Olurlar kulesi seyrinde hayrân
- Görür andan seher olan sabâ-hîz
Tulû'-ı âfitâbı ibret engîz
- Meger ol kulle olmağın semâ-sâ
İdinmiş anda menzil kavm-i îsâ
- Kim eyler vasf-ı kadrin ol mekânun
Demi rûhu'l-kudüsdür elhak anun
- 105 O şeyhun kim tutarsa dâmenin berk
İder dilden hevâ-yı âlemi terk
- Dili feyyâz-ı âlemden urur dem
Okur her çeşmesi hurşîdi bî-nem

MİDHAT-I SAHN-I KIRKBUNAR DER DÂMEN-İ AN
KULLE-İ NÂMDÂR

Dilâ bu hâk-i pâ-y-ı Hızra yüz sür
Öninde âb-ı hayvândur akan gör

Çihl sanman bınarın ol kenârın
Yüzi suydur ol yir her diyârın

Akar her kûşeden bin çeşme rahşân
Biri ol çeşmenün mihr-i dirâhşan

110 Aceb cullâbdur ol çeşme-i nûr
İçenler âb-ı kevserden elin yur

İden ol sâfi mirâta nigâhî
Felekler seyrini eyler kemâhî

Serâpâ gün gibi pür tâbdur ol
Felek üstinde burc-ı âbdur ol

Alur tâbını andan cân-ı mahrûr
Revân-ı mâverddür yâ ayn-ı kâfur

Cemâli berk urur mânend-i mehtâb
Yanaî âyinedür par par degül âb

115 Ruhından gün hased odına yanmış
Felekler dûd-ı hasretten boyanmış

Gamından Nîl ü Ceyhun kana yunmuş
Gögermiş rûy-ı süsen serv uğunmuş

Yirin âb-ı hayâtun zulmet itmiş
Furat u Nîle şûri töhmet itmiş

Sürür zincirini sermest ü şeydâ
Vücûdı gark-ı aşk olmuş serâpâ

Aceb âşıkdur ol mâh-ı dil firûz
Döginür taşlar alup şeb u rûz

120 Temâşâ iden ol âbı kemâhî
Bulur her yirde bir havz-ı İlâhî

Meger cân ırmağıdur dilkeş ol su
Perî girdâr mâhiler ile memlû

- Ne mâhi her biri bir gayret-i mâh¹
Kamu tâbende dil şâm u sehergâh
- Çekilmiş laciverdiyle hutûtu
Konulmuş la'l-i ahmerden nukûtu
- Dil-i deryâya her biri salar şûr
Bu hasretten kadîd olmuş sakankur
- 125 Kamusı mâh-ı tal'at serv-i kâmet
Hirâmân dil-rubâlardur kıyâmet
- Vefâ azminde cem'-i âşinâdur
Safâ bezminde şem'-ı rûşenâdur
- Temâşâ eyle sun'-ı lâyemûtu
Kılur hâk üzre arz burc-ı hûtu
- SIFAT-I VÂDİHÂ-YI AN KUH- I PÜR ŞÜKÛH
- Tolanup su gibi seyr itsen iy yâr
Bu kûhsârün aceb vâdileri var
- Ne vâdi her biri bir kân-ı mermer
Tolu billurdur âyine manzar
- 130 Celîdin sanma anun âb-ı beste
Yir üzre çarh-ı sîmîndür şikeste
- Gören her birini berf ile memlû
Sanur kim berk urur mehtâbdan su
- Olub deryâçe yir yir pâ-yı her mâ²
Görüp salmış kilimin suya sermâ
- Felek veş kân-ı mehtâb-ı dil firûz
Seher hayrân-ı yehdânı şeb u rûz
- Zemîn sahn-ı ruhından gül gül olmuş³
Devâyir çigdem ü pür sünbül olmuş
- 135 Muhît olmuş semâ'ından digergûn
Kararmış hayretinden rûy-ı gerdûn

¹ Sifat-ı mâhiyân-ı dil-cû

² Kilimli göle işâretdür.

³ Karagöle işâretdür.

Midâd olsa bihâr eşcâr aklâm
Bu vasfun binde biri olmaz i'lâm

MİDHAT-I MONLA ALANI VE SARU ALAN

Alanlardur girü mânend-i devrân
Virür vüs'atleri nüh çarha meydân

Zümürüd gibi ferş-i sebze zârı
Kılır âşüfte çarh-ı zernigârı

Benefşe anber-âsâ her cevânib
Buhûr eyler k'asdâğı'l-kevâ'ib

140 Gören süsenlerinden vaf-ı hâli
Keser âzâdelikden kil u kâli

Direnler gök çemenden lâciverdin
Bihiştün gâhe saymaz surhverdin

Sürenler su gibi rû sa'terine
Kapılmaz sebze-i huld-i berîne

Temâşâ eyleyen ezhâr-ı berfin
Nücûm âyin sanur envâr-ı zarfin

Gelür bûy-ı cinân çiğdemlerinden
Sabâ pür anber olur demlerinden

145 İder şehbâzlar ol yirde şehnâz
Kılır kebk deriler anda pervâz

Nevâ-yı cân gelür tihularından
Gönül sermest olur âhularından

Akup her yana cennet cûybârı
Felek mânend kılmış sebze zârı

Olup sîrâb-ı feyzinden ol etrâf
Behiştî sebzeler birle urur lâf

ARSA-İ ÂB-I HAYÂT

Husûsâ arsa-i âb-ı hayâtı⁴
Ebed sersebdür Hızr nebâtı

⁴ Bir bunarınun adı "Leb-ber-leb" ve birinin adı "Âb-ı kevser" olduğuna rumuzdur.

150 Oluklarla sular leb-ber-leb olmuŖ
Hiyâzı Kevsere hem meŖreb olmuŖ

Aceb mi olsa ol yir Adna hemser
Anun bir eŖmesidür âb-ı kevser

Alefzârı serâser müŖk ü sünbül
Gezüp âhûları otlar karanfûl

Münevver itmegin âl-i fenârı
Gören cennet sanur ol hoŖ diyârı

Egerçi Ŗimdi ol sahn-ı feleksân
Olupdur kalb-i âŖık gibi virân

YAYLAĞ-I SULTÂN

155 Anun altı girü bir sahn-ı dilkeŖ
Ki dün gün sebzârıdur felekveŖ

Ŗeref-baŖ olmağın ol sahn u meydân
KomiŖlar adını Yaylağ-ı Sultân

Nesîminden seher müŖkîn nefesdür
Demi Ŗebhîzler cânına besdür

Salar ayı muhîton cânına cûŖ
Kılur mihri Furatı halka dergûŖ

Çemenler sıbgat etmeden boyanmıŖ
Semenler hâbgâhından uyanmıŖ

160 Kebûter nağmeger bülbül gazelhân
Okur her murg bir mestâne destân

MEDH-İ TEKÜR ALANI VE ELMA ÇUKURI VE FUNDUK VE KESTANE, ÇUKURI VE GAYRİHÂ

Mukâbil yine bir yanı o kûhun
O sahn-ı hurrem u gerdûn Ŗükûhun

Aceb yaylaklardur cennet âyin
Havası cân-fezâ enhârı Ŗîrîn

İlâhî sâyebân her bir dirahtı
Zebercedden felek-veŖ taht u rahtı

Çerâgâhı ki pür cedi hameldür
İrem gülzârı gibi bî-bedeldür

165 Akar her kûşeden bir âb-ı dîlcû
Kurulmuş bezm ü sohbet-hâne her su

Aceb sernâmedür Tekfur Alanı
Degül Tekfur Alanı nûr alanı

Kıyâmet arsası sahrâya benzer
Çemenler Cennetü'l-Me'vâya benzer

Biri anun makâm-ı hâce-zâde
Hak itsün rahmetin her dem ziyâde

Komışlar adını Elma Çukuru
Ki seyrinden bulur diller sürûri

170 Virilmiş halka i'lâm için iy cân
Ana Funduk buna Kestâne unvân

YAYLAĞ-I DOĞLU BABA

Niçün yâd itmeyem Doğlu Babayı
Cihân andan kılur kesb-i hevâyı
Ki olmuş anda yirden çarha hem-ser
Misâl-i Sidre eşcâr-ı sanavber

Açup gerdûnda şehperler melek-vâr
Ururlar raks tâvus-ı felek-vâr

Çün ol hurrem zemîn er meşhedidür
Harîmi pes erenler merkadidür

175 Olup perr-i melâyik anda cânû
Su gibi hâk-i pâki gösterür rû

Çerâğından fitil-i subh-ı handân
Meh ü hôr sofrası içre iki nân

MEDH-İ YAYLAKHÂ-YI DİĞER

Muhassal kangı yaylağın idem yâd
Ki her bir sahnıdur bir cennet-âbâd

Safâ-yı cân-fezâ-yı di-küşâsı
Hayât-ı dil hevâ-yı cân-fezâsı

- İdüp her çeşmesinden çeşmeler cûş
Muhîton eylemiş cânını medhûş
- 180 Terân-ı dûd ile murğân-ı dem-sâz
Kamu berbat nevâz u bülbül âvâz
- Ne tan ol kûh-ı pîri bu hevâlar
Cuvân dil itse her dem tâze vü ter
- Meger âb-ı hayâtından içüp su
Kılır tecdid-i ömri Hızr-vâr o
- Olubdur hak budur ol hoş hevâlar
Dem-i cân-perver-i İsâ'ya mazhar
- Egerçi ol cebeldür ehremen-ten
Velî demler urur rûhu'l-kudüsden
- 185 Anunçun millet-i İsâ'ya ol câ
Meh ü sâl oldı zir-i âsümân-sâ
- MECÂLİS-İ ERBÂB-I MEDÂRİS**
- Bi-hamdi'llâh ki şimdi ol diyârı
Makâm-ı ehl-i İslâm itdi Bâri
- Olup bir yanı ilm ehline yaylağ
Kılurlar cem' olup tağ üstini bağ
- Açarlar arsa-i cennet havâli
Yaparlar çarh-veş hücûrât-ı âlî
- Olup her çâr-tâk eflâke hem-ser
Suhub-veş gösterürler sâye-bânlar
- 190 Meger ol kûhdur deşt-i Buhâra
Ki ilm ehlinde mecma'dur her ârâ
- Okurlar ders iderler bahs-i ilmi
Kılurlar kesb-i fazl u kadr u hilmi
- Gehî ilm-i netâyic geh vesâyit
Gehî fikr-i mürekkep geh besâyit
- Kelâmı her birinün pür me'âni
İderler sırr-ı hikmetden beyânı

Cihân müşkillerin tefsîr iderler
Hakikat sözlerin tahrîr iderler

195

Uyarup her gice encüm çerâğın
Eridürler gam ile sîne yağın

Sebak alur beyânından melekler
Döner kilki sarîrinden felekler

EVSÂF-I RIBÂT-I BEHİŞT-İRTİBAT Kİ DER ÂN KÛH
ŞEYH TÂCEDDİN (kuddise sırruhu) BÛNYÂD KERDEEST
BA'D EZÂN ŞEYH HÂCI HALİFE (Rahmetü'l-lah) ÂBÂD
KERDE

Husûsâ şol ribat-ı kuds-girdâr
Ki ma'mur itmiş anı şeyhü'l-ebrâr

Şebîh-i Ka'bedür gerçi fezâsı
Misâl-i Kudsdür âb u hevâsı

Niyâz u uzlet erbâbına mi'râc
Safâ vü vahdet ashabına minhâc

200

Çeküp ser arşa tâk-ı hankâhı
Felek üstinde hargâh-ı İlâhi

Acep cennetdür ol tâk-ı felek-sân
Ki cârûb anda zülf-i hûr u gilmân

Burâk-ı cân iden akl-ı ma'âdi
N'ola tavaf itse gerdûn nihâdi

Binâsı hizmetin idüp mevâli
Kılupdur ol yiri cennet havâli

Meger kim Tûr'dur ol cay-ı hâcât
Ki anda ehl-i ışk eyler münâcât

205

Ne tan ol tağdan nûr-ı tecelli
Seher-veş kalbe virürse teselli

İrüp eflâke andan bank-i ezkâr
Melekler yanılır tesbîhin iy yâr

Çeken ser anda ceyb-i erba'îne
Nazar salmazsınız huld-i berîne

Bakacak gibi dün gün çarh-ı devvâr
Ana olmuş havâ-dâr u kafadâr

Bu kûhun hak budur fazlına had yok
Serâ-tâ-pây evsâfına ad yok

MEDH-İ DÂMEN-İ KÛHSÂR

210 Tolayı dâmenidür çarh-ı girdâr
Çemenler devrin eyler anda enhâr

Serâser nat'ın itmiş mihr-i zerdûz
Felek mânend-i dibâ-yı dil-firûz

Çemenden suffa her kestane altı
Zümürüd gönlegi pîrûze tahtı

Kılur enhârı tan âb-ı hayâta
Felekler reşk ider hıız-ı nebâta

Nukûş-ı kainâtı cümle hâvi
İyân resminde eşkâl-i semâvi

215 Cihân vaz'ı serâdan tâ süreyyâ
Kılınmış anda bir bezm-i müheyyâ

VÂDİ-Yİ KAPLUKAYA

Teferrücgâhdur Kaplukayası
Ki vâdisinde yok aklun kıyâsı

Suyı cullâba benzer şehd ü sükker
Havâsı müşk-i ter bûyı mu'anber

Cinân vâdisidür elhak o vâdi
Felek girdâr-ı hurremdür nihâdi

ÇAMLUCA AYAZMA

Ko Çamluca Ayazmasın beyânın
Ki mâat eyler cinânun bûstânın

220 Çemen-zârı felekler egmesidür
Sanavberler melekler dikmesidür

Her ağaç anda bir ankâ nişâne
Felekler üzre kurmuş âşiyâne

SAHN-I MUSA BABA

Bugün Musâ Babadur sahn-ı gülzâr
Yed-i beyzâsı Ak Çağlandur iy yâr

Seher bir dem nefes urmaz deminsüz
Sağalmaz hasta cânlar merheminsüz

Melekler zâyiridür meşhedinün
Felekler dâyiridür merkadinün

225 Anun şevkiyle olup cânı pür-tâb
Sürür zincirini divâne-veş âb

Zülâlinün ki Ak Çağlandur adı
Lebinden nazük ü terdür nihâdı

Cemâl-i efrûz-ı şem'-i bûstândur
Tutuk-bend-i arûs-ı gül-sitândur

VÂDİ-Yİ GÖKDERE

Ya ol vâdi-yi Nilün her kenârı
Safâdan serhoş itmiş cûybârı

Huruşu gûş-ı mâhi eylemiş ger
Hücûmından sararmış tal'at-ı hor

230 Derûni sine-i âşık gibi sâf
Uyunun mecma'ı vü menba'ı kâf

Mezâkı şehd ü sükker gibi ehlâ
Felekden şirbi vü meşrebde a'lâ

Meger gökden iner ol nîl-i fer-câm
Anunçün olmuş ana Gökdere nâm

İki şakkeyleyüp ol nehr şehri
İdüpdür behresi sîrâb dehri

O cûy Dicedür san Bursa Bağdâd
Konulsa n'ola burc-ı evliyâ ad

235 Teferrücgâhdur erbâb-ı ıyşa
Hevâ vü âbı cân-perver hemîşe

Uyununun ki gerdûn tâli'idür⁵
İçinden biri ayn-ı Lâmiî'dür
Güneş dem-beste âbı gayretinden
Felek ser-geşte cûşî hayretinden

ARSA-İ ABDÂL MURÂD

Yine Abdâl Murâdınun fezâsı
Bakacak gibi hoş demdür hevâsı
Zemînden hükm ider çarh-ı berîne
Nigîndür kal'anun engüşterine
240 Güneş evcin görüp düşmüş zevâle
Felek-veş şehre olmuşdur havâle.

ARSAGÂH-I SARNIC

Girü sarnıçudur ber sahn-ı âlî
Güneşdür çeşmesi gerdûn havâli
Serâser şehri eli altında düpdüz
Düşüp pâyine sahralar urur yüz
Meger kevserdür âb-ı hoş-güvârı
Ki olmuş ol bihişt içinde câri
Nazargâh-ı safâdur dîde-girdâr
Teferfücgâh-ı âlemdür felek-vâr
245 Pizar kim şâd olan hakdan revânı
Aceb ma'mur u zeyn itmışdi anı
Felek evcine irüp çârtakı
Cihânı tutmuş idi tumturakı
Safâ-yı havz-ı pâk u pür-hurûşu
Virürdi âşına yârâna cûşu
Pür idi bâğı enva-ı fevâkih
İderdi kalbi hayrân akli vâlih
Perîler servin idüp âşiyânê
Safâ-bahş idi zilli ins ü cânê

⁵ Şol bunara işâretdür ki bu nazmun sâhibini zuhûra getürmişdür.

250

Velîkin şimdi kalb-i Lâmiû-vâr
Harâb olmuşdur ol ser-cümle âsâr

Înâyet itse sultân-ı zamâne
Olurdu yine çarh-âyin nişâne

TASVİR-İ KAL'A-İ ÂSÜMÂN TEDVİR

Gören zeylindeki hısn-ı hâsini
Budur dir âlemün rükn-i rakîbi

Çü kürsi gibi itmiş ana peyvend
N'ola zâtu'l-burûc olsa mânend

Meger kim hıfz için ol şehri yekser
Baş açup el götürmüşdür bedenler

255

Müdevver çarh-veş sûr-ı hisârı
Muhît-i Kaf'a arz eyler vekârı

Melekler eylesün diyüp tapular
Göz açup râhlar gözler kapular

Ser-i hârâda gûyâ dürrütü't-tâc
Şeref evcinde bulmuş kadr u mi'râc

Selâtin-i tahtgâhı Mısr-vâr ol
Felek-âyin hisâr-ı nâm-dâr ol

MÂCERÂ-YI ÇEŞMESÂR-I BUNARBAŞI Kİ EZ PİŞGÂH-I
KAL'A GEŞTE NÂŞI

Öninde Nîle benzer çeşme-sârı
Başından avlamış seyr it bunarı

260

Revân tab u safâ-bahş u tarab-nâk
Derîde ceyb u zeyl-i ismeti pâk

Teni gülberk-i ter bir sîm-berdür
Nazarda ömre benzer pür güzerdür

Bürüdet günlerinde hâlis ü nâb
Harâret demleri oldukda berf-âb

Safâ-yı tal'at âyine-girdâr
Ulu'l-ebşâra eyler arz-ı didâr

- 265 Kulûbun ana olmağın nigâhı
Olubdur sahnı şehrün ıydğâhı
İdüp dolablar su üzre devrân
Kılurlar yir ü gök ehlini hayrân
Salıncaklar olup mi'râca pâye
Salarlar mihr ü mâh üstine sâye
Gül-i ter gibi baş koşup hevâya
Döner meh-rûların topı semâyâ
- SARÂ-Y-I SULTÂNÎ
- 270 Sarây-ı şâhi nice eyleyem yâd
Ki ol sahn-ı şerîf ü cennet-âbâd
Harâb itmiş firâkı şehriyârün
Gamından oda yanmış rûzgârün
Elemden çeşmeler her yana giryân
Dil-i âşık gibi murgânı nâlân
Kemerler hasta hâtır hâle-girdâr
Sütunlar serv gibi vâlih ü zâr
Nücûm-âyin serâser cümle manzar
Açup çeşmin kudûm-i şâhi gözler
Felek-vâr ol serâlardan nişâne
Hemîn bir kasr var arş-âşiyâne
Muhît-i havzı gerdûn gibi dâyir
Zevi'l-epsâr olur seyrinde hâyir
- 275 Dırâhşan tal'atı sîm-*a*ba benzer
Safâ-yı cismi sîm-nâba benzer
Beyâz çeşmdür ol havz-ı pür-zeyn
Bu rûşen kasr içinde kurratü'l-ayn
Müzehheb tâk-ı bezm-ârâsı anun
Mutallâ ferş-i gerdûn-sâsı anun
Hüner kilkin tutup itmiş hüner-kâr
Derûnı gibi taşın dahi zer-kâr

Münebbet hatları mihr-i zer-endûd
Derûnı lâciverdinden gögün dûd

280

Felek nakşinde meh renginde hayrân
Ukûl-i halk nirenginde hayrân

SEVÂD-I ŞEHR-İ HURREM-NİHÂD

Anun altında şehr-i gird-ber-gird
Melâyik itse lâyük zikrini vird

Sevâdı kurretü'l-aynı cihânun
Münevver çehresi zeyni zamânun

Teselsül devr-i esvâkında zâhir
Kalur resminde hayrân akl-ı mâhir

Sipih-âyin buyût-ı tâk-ber-tâk
Cemâl ü hüsn içinde mihr-veş tâk

285

Muhallâtı kamu pür zeyn ü ziyet
Haremler her taraf bustân-ı cennet

Kusûr-ı bî-kusûrıdır felek-sân
Münevver câmlar mihr-i dirâhşan

Akar her hânesinden nice çeşme
Ana nisbet güneş bir kuru eşme

Ser-â-ser havzlardur bahr-i girdâr
Saçar mâhileri meh gibi envâr

Uyûn-âsâ ibâdethâneler pâk
Ki mihrâbına ebr u tâk-ı eflâk

DER TEHİYYET-İ RAVZA-İ SEYYİD MUHAMMED el-
BUHÂRÎ (Aleyhâ min nesemâti Rahmeti'l-Bâri)

290

Husûsâ ravza-i Seyyid Buhârî
Mukaddes Ka'be kılmış ol diyârı

Çerâğından yakar arş ehli kandil
Yüzini hûr ider ferşine mendil

Münevver şem'idür kadrun berâti
Mutahhar çeşmesi Hız'run hayâtı

- Siyâdet dâlidür tâk u revâkı
Sa'âdet nûrı kabrinün nitâkı
- Taşı âyine-i esrâr-ı hikmet
İçi gencine-i envâr-ı rahmet
- 295 Felek-vâr olmağa sahnı münakkaş
Nihâliler döşenmiş kehkeşân-veş
Müyesser ola bir gün diyü didâr
Urup divâre yüz kalmış durur zâr
Sürüp cârû gibi rû taş ışıkde
Komişlar perdeler hoş baş ışıkde
Alemler baş çeküp gerdûna yirden
Kıyâmet kopmadın gelmişler irden
Ki ol tubâ-hirâm ü sidre kâmet
Vilâyet menba'ı kân-ı kerâmet
- 300 Halîl-i Murtaza pûr-ı peyember
Şefî'-i müznibîn ü dîne rehber
Çeküp ser hâkden arz itse didâr
Olalar baş üstinde hevâdâr
Aceb mi kân-ı envâr olsa hâki
Güher tolmış yatur sanduk-i pâki
Bugün elkıssa ol kabr-i münevver
Ziyâret-gâh-ı âlemdür mukarrer
Mutâf-ı ins ü cândur Ka'be-âyin
Mukaddes arsasıdır taybe-âyin

VASF-I-AN CÂMÎ'-İ HURREM Kİ DER AN HAREM-İ
MUHTEREM ÇÜN KUDS-İ MÜKERREM VÂKİ'
ŞODEEST

Yanında mescid-i aksâ o câmi'
Vilâyet ehline olmuş mecâmi'
Ki her âyine topı bir kamerdür
Kanâdili münevver hâlelerdür

Gören ol türbeyile bu harîmi
 Överken Ka'bedür dir bu hafîmi
 Ruhâmı sahnınınun âyîne manzar
 Cilâsından tayınur bâd-ı sarsar
 Menârı bulsa kandiliyle zîver
 Olur bir serv-i kad heykellü dilber
 310 Çü serv-i ravzadur ol şem'-i nevvâr
 Ne tan berk ursa andan her şeb envâr
 Bu kadr ile n'ola ol serv-i bâlâ
 Diraht-ı adnâ baş egmezse aslâ

MEDH-İ ÂN HAÏZ-I DİL-CÛ VE ÂB-I REVÂN ÇÜN
 ZEMZEM Kİ DER ÂN HARÎM-İ MÜKERREM EST

Harîminde akan şâzü'r-revânı
 Safâdur kalbe şâd eyler revânı
 Hakikat Ka'bedür ol kabr-i dil-cû
 Ki zemzemdür harem içinde bir su
 Lebinden ağ u şîrîn-ter şekerden
 Tıraş eyler keder nakşın hacerden
 315 Görüp cûşın safâdan cân dimişler
 Anunçün adın Akçağlan dimişler
 Egerçi sûretâdur âb-ı sâfi
 Velî hâsiyyetidür şehr-i şâfi
 Safâda olduğ için menba'-ı nûr
 Seher gün yüzini ol çeşmeden yur

AHVÂL-İ MÛCAVİRÂN-I BÂ-VEFÂ DER ÂN HAREM-İ
 PÂK Ü PÛR-SAFÂ

Mücâvirler alup devrini bâri
 İderler su gibi Kur'ân'ı câri
 Meger gül şâhıdur rahliyle Mushaf
 Ki bülbüller üşüp eyler müşerref

- 320 Kılur her biri kaddin kâf-ı kûfi
Bulur esrâr-ı Mushafdan vukûfi
Zihî mecma'ki pür-ehl-i vefâdur
Serâtâpâ semâ'-ı pür-safâdur
Harîm-i kuds gibi devri anun
Ziyâretgâhıdur halk-ı cihânun

DU'Â-YI ŞEYH ABDU'L-LATÎF el-KUDSÎ ve MEŞÂYİH-İ
DİĞER Kİ DER KURB-İ ÂN HAREM-İ MUHTEREM Ü
PÂK ve DER CİVÂR-İ ÂN HARİM-İ TÂBNÂK MEDFÛ-
NEST (Kuddiset esrâruhum ve zâdet envâruhum)

- Anunçün hazret-i Abdül-Latife
Olubdur merkad ol arz-ı şerîfe
Ne tenhâ ol güherdür anda mahzûn
Firâvân genc-vâr ol yirde medfûn
325 Dükenmez add olunsa evliyâsı
Lisân-ı hâl olup söyler giyâsı
Kim eyler anlarun vasfın Hudâyâ
Alâ sükkânihâ minke't-tehâyâ⁶

ZİKR-İ SÂYİR-İ MESÂCİD Ü ME'ÂBİD

- Nice medh eyleyem mescidlerini
Ki cem' itsen cihân âbidlerini
Degüller şükrini kâdir edâ'ya
Ururlar âciz olup yüz Hudâ'ya
Olup minberleri mi'râca pâye
Mahârîbi şikest irgürmiş aya
330 Müzeyyen her biri bir beyt-i ma'mur
Felek-veş şem'ü kandiliyle pür-nûr

⁶ "Senden orada oturanlara saygılar."

TAHSÎS-İ CÂMÎ'-İ KEBİR-İ BÎ-N AZİR

Husûsâ nâf-ı şehri ol Ulu Câmî
Matâf-ı âlemün devletlü câmî'

Birûnı sahn-ı cennet gibi gülşen
Derûnı rûy-ı havrâ gibi rûşen

Atar her câmı pertev âsümâne
Nazîrin görmemiş çeşm-i zamâne

Olurken bu bihiştî kasr-ı manzûr
Meger kim anda kalmış a'yûn-ı hûr

335 Kemerler anda kim baş baş çatılmış
Kemândur her biri tîri atılmış

Asılmış bî-aded kandîl-i pür-nûr
Şu'â'ından kamaşur dîde-i hûr

Görenler sahnını pür-şem'-i rûşen
Felekdür deyr nücûmiyle müzeyyen

Kıbâbı pes okur tâk-ı semâya
Salar kürsileri arş üzre sâye

Felekler seyr idüp mihrâbı kaşın
Ururlarsa ne tan pâyine başın

340 Tokuz gök pây-gâh-ı minberidür
Sekiz bâğ-ı cinân hâk-i deridür

Alemler per açup ol minber üzre
Salarlar sâye mihr-i haver üzre

Budur var ise cennet dir görenler
Ki çıkmâğ istemez ana girenler

DER TAHSÎN-İ ÂN HULD-İ BERİN Kİ BÂ-HUTÛT-I ÂB-
DÂR U NUKÛŞ-I TÂBDÂR NAKKÂŞ MÛSÂ (Aleyhi'r-
rahme) TAHRİR KERDEEST

Serâtâpâ nukûşı nakş-ı Erjeng
Ki Mâni görse tahrîrin olur deng

Asâ-yı Mûsâ andağî elifler
Görinür nefsi fir'avnine ejder

345 Beyâz-ı mîmi çarha gurra-i nûr
Sevâd-ı cîmi dehre turra-i hûr

Sipihre râları ebrû-yı dilkeş
Cinâne nûnları tâk-ı felek-veş

Şafak gulgûnesinden surh-çehre
Zer-i âbından alur hurşîd behre

Beyâzından seher dem hande-rûdur
Göğün nili gamından bağı sudur

Sevâd-ı hûr-ı ayne kurretü'l-ayn
Cinân bustânlarına sebzesi zeyn

TEVSÎ'Î DÂYİRE-İ MİDHAT DER BEYÂN-I ÂN HAVZ-I
CENNET

350 İçinde havz-ı kevserden münevver
Dönüp devrin muhît olmuş meh ü hûr

Safâsı tal'at-ı cânâna benzer
Münevver kalbe rûşen cânâ benzer

Kıdır Hızr'un dilini feyzi sîrâb
Sanasın çeşme-i cândur urur tâb

Tolu şevk u safâdan sînesi mihr
Arûs-ı hüsninün âyinesi mihr

Safâsından gelüp mihr-i cihân-tâb
İder gökden ana kendüyi pertâb

355 Cihân hâline olsun diyü vassâf
Nazar kıl bugün ol âyine-i sâf

Ruhı âyine usturlâb-ı girdâr
Çeküpdür ankebutî perde iy yâr

DER HOŞ-ELHÂNÎ MUKARRİBÂN-I ÇÜN KUMRİYÂN

Hoş elhânlar okur mahfilde Kur'ân
Belî bülbül-serâ olur gülistân

Dem-i cân-bahş idüp diller alurlar
Melekler işidüp hayrân kalurlar

Olup nakl anda envâ'-ı rivâyet
Kelâm-ı Hak tamâm olur ri'âyet

360

Sebak alur kamu câmi'ler andan
Bulur zevk u safâ sâmi'ler andan

Sanasın serv-i dil-cûdur menârı
Ki olmuş çeşmeler pâyinde câri

DER NİDÂ-YI HOŞ-EDÂ-YI MÜEZZİNÂN-I NAĞME-ZE-
NÂN

Müezzinler menârı üzre dem-sâz
Koparur nağmeler idüp ser-âgâz

Olur şeytanlar ezânında gümrâh
Kılur gâfilleri temcîdi âgâh

Menârıdur meger ûd-ı kımânı
Ki ol bülbüller eyler anda zârı

365

Degüldür çün nihâl-i sâye-güster
Urup pâyine rû ol su ne ister

O mâdan bulmağın neşv ü nemâyı
Kadi yirden göge dikmiş asâyı

Melekler âşiyân itmiş serini
Gelüp gûş it felek bülbüllerini

DER SALÂ-YI AHVÂL-İ MUSALLÂ-YI MU'ALLÂ

Musallâsını kim eyler anun yâd
Ki ıyd eyyâmı olur mahşer-âbâd

Melekler tâc urınur minberinden
Felekler rahne dil küngürlerinden

370

Fezâsı sahn-ı arş-âyin küşâde
Ruhâmı âsümandan sâf u sâde

Ne diyem fazlı bî-haddur bu şehrün
Vücûdı mefharidür cümle dehrün

DER HAZÂYİR-İ FELEK-İ NEZÂYİR-İ ÂL-İ OSMÂN
(Aleyhimü'r-Rahmeti ve'r-Rızvân)

Olup merkad selâtin-i Kadîme
Aceb irmiş durur kadr-i azîme

Olar sanma mücerred ŗâhlardur
Vilâyet sâhibi âgâhlardur

Kamunun gün gibi tîgi çerâğı
Cihân müşriklerinün bağı yağı

375 Aduv safında bunlardur ser endâz
Alem-vâr olsalar tan mı ser-efraz

Bular iki cihânun begleridür
Felekler hutbesinün minberidür

Gazâ kûsın çü pür-efġân iderler
Cihânun aklını hayrân iderler

Alâyıkdan kesüp her birisi bend
Bugün küllî idüpdür Hakk'a peyvend

Tevârih-i cihân kim pür-kasasdur
Bu serverler beyânından hıssasdur

Selâtin-i cihân oldukça destân
Gerek ser-defter olmak âl-i Osmân

İner meşhedlerine her dem envâr
Anunçündür ziyâretgâh-ı ebrâr

HAZRET-İ EBÜ'S-SELÂTİN SULTÂN OSMÂN-I
FÂTİHÜ'D-DİN

(Tâbe serâhu ve caele'l-cennete mesvâhu)

Mukaddem fâtihi dîn ŗâh Osmân
Ki tîgi idi küffâr üzre bürhân

İdüp lutfına Hakkun i'timâdı
Aceb cehd ile kılmışdur cihâdı

Vücûdı saltanat ser-çeşmesidür
K'anun nehr-i gazâ bir eşmesidür

385

Olup dün gün cihâd emrine meşgûl
Hakikat fâtidür Bursa'nun ol

Bu deyr-i zulmet-âbâdı idüp nûr
Manastır merkadından oldu ma'mûr

HAZRET-İ ORHAN bin OSMÂN (Aleyhi'r-rahmetü ve'l-
Gufrân)

Pes andan sonra Orhân bin Osmân
Meh-i hurşid-tal'at-ı zıll-ı Yezdân

Güneş gibi çeküp âlemde şemşîr
Cihân rûbehlerin sindürdi ol şîr

Cihân halkını hulki bende kıldı
Adâlet çarhını tâbende kıldı

Salâh-ı mülk olup fikri şeb u rûz
Çerâğ-ı dîni kıldı âlem efrûz

390

Çü dün gün açmış idi bezl için el
Ol urdı hayr bünyâdını evvel

Kılup âlî imâret yaptı câmi'
Dahi erbâb-ı ilm için mecâmi'

İdindi Bursa'yı çün taht-gâh ol
Atası merkadin kıldı penâh ol

HAZRET-İ SULTÂN MURÂD bin ORHÂN eş-ŞEHİR BE
GÂZİ HÜDÂVENDİGÂR
(Rahmetu'l-lahi'l-Meliki'l-Gaffâr)

Şehâdet şâhı hod Gâzi Hudâvend
Ki şâh-ı neslin itsün Hakk berümend

Şehâdet birle meşhûd-ı cihândur
Bugün kabri mataf-ı ins ü cândur

395

Mutabbak câmi'idür çarha hemtâ
Makâm-ı ilm ü Kur'ândur serâpâ

İki tekbîrde ol şâh-ı âdil
Görürdi Ka'be'yi dirler mukâbil

Çü ser-pîç itdi emrine toğanı
 Du'â kıldı koruyup kaldı anı
 Dilersen bu kelâmun hoş beyânın
 Alur istersen ol emrün nişânın
 Varup seyreyle hurrem câmi'ini
 Sipih-râsâ mükerrerem câmi'ini
 400 Sevâd-ı dîde gibi ins ü câna
 Kemer-gâhında rûşen ol nişâne

HAZRET-İ ILDIRIM BÂYEZİD bin SULTÂN MURÂD bin ORHÂN (Revveha'l-lahu ruhehû bi-nesâyimi'l-fazli ve'l-ihsân)

Tolandı çünki hurşid-i tâbân
 Olup kâyim-makâmı Ildırım Hân
 Urundi gün gibi tâc u kemer ol
 Münevver kıldı dehri serbeser ol
 Dili berk idi kılsa azm ü rezmi
 Güneş sağır olurdu kursa bezmi
 Didi Zabuğa (?) fermânına Boğdan
 Leh ü Çeh oldı cândan bende-fermân
 405 Harâc u baca kesdi şâh-ı Rusı
 Mutî itdi Freng ü Engürüs'i
 Kılup gün başına bir feth-i enver
 Ol itdi mülk-i İslâmı münevver
 Bulup gün gibi tığinden zuhûrı
 Vilâyet andan itdi kesb-i nûrı
 Cihân içinde âsârına hadd yok
 Salâbet içre etvârına add yok
 Birisi ol rıbât-ı hayrun elhak
 Ki virmişdür cihân mülkine revnâk
 410 Ulu Câmi' durur kim geçdi zikri
 Bağışlar vecd ü hâlet kalbe fikri

Birisi şol imâretdür felek-tâk
 Felek tâkı gibi meşhûr-ı âfâk
 Çün ol âli binâdur câmi'ü'l-hayr
 Olur pür-nûr idenler gün gibi seyr
 Biri dahi rıbât-ı ders-i dîndür
 Ki erbâb-ı kamu ehl-i yakîndür
 Biri merzâ için dârü's-şifâdur
 Garîb ü bî-kes için mültecâdur

415

Eger olmasa havf-i levmi itnâb
 Yazardum her biri vâfında yüz bâb
 Muhassal ol şehinşâh-ı felek-taht
 Cuvân-tâb u cuvân-devlet cuvân-baht
 Olup sultân-ı bahr u hüsrev-i berr
 Kodı toprağa âhir Bursa'da ser

SALTANAT-I MÎR SÜLÜMÂN bin ILDIRIM HÂN (Rah-
 metu'llahi melikü'l-Mennân)

Geçüp yirine oğlu Mîr Sülûman
 Cihânı yekser itdi bende-fermân
 İdüp işbu harâbı işret-âbâd
 Kılır yoğ idi neyden gayri feryâd

420

Şu yüzden hurrem idi devr-i gerdûn
 Ki ancak sâgar idi bağı pür-hûn
 Olup sâgar-veş âhir telh-kâm ol
 Cem-âyin cândan itdi terk-i câm ol
 Burusa olmağın şâhâne melcâ
 İdindi türbe-i cedinde me'vâ

SALTANAT-I MÎR MÛSÂ (Tayyeba'l-lâhu meşhede hü bi-ne-
 sîmi'l-kudsî)

Pes oldı Mîr Mûsâ mülke sultân
 Yed-i beyzâsın itdi tığ-i bürrân

Cihân kahrı deminden câna geldi
Hezârân ehl-i küfr îmâna geldi

425 Memâlik birle arz idüp salabet
Siyâset birle saldı dehre heybet

İrüp nâgeh ecel sâhib-kırânı
Aceb kıldı şikâr ol kahramânı

İdüp Bursa'da ol dahi karârın
Kabûl itdi karındaşı civârın

SALTANAT-I SULTÂN MEHMED bin ILDIRM HÂN (Ey-
yeda'llâhu rûhehû bi'r-Rızvân)

Pes andan sonra sultân oldu vâli
Vücûdı mülke virdi kadr-i âli

Şeref buldı ruhından tâk u eyvân
Kul oldu kapusunda mihr ü keyvân

430 İdüp ol dahi çok feth-i memâlik
Serâpâ mülke tenhâ oldu mâlik

Bu üç kardeş olup nevbetle sultân
Müşerref oldu taht-ı Ildırım Hân

Çoğ itdi gerçi devrân ihtîşâmı
Velî sultânla buldı i'tisâmı

Virüp ser cümle iklîme karârı
Kemâlin buldı şehlik i'tibârı

Nice yıllar kılup dün gün imâret
Felek-sân yaptı bir âli imâret

435 Kİ va'zından hacildür tâk-ı hadrâ⁷
Güneş gibi cemâli âlem-ârâ

Meserret-bahşdur seyrânı anun
Hired mi'mâridur hayrânı anun

⁷ Yeşil imâret dediklerine işâretdür.

Husûsâ türbe-i gerdûn-nitâkı
 Zümürüddür kamu tâk u revâkı
 Nazîrin görmemişdür çeşm-i devrân
 Kurulmuş sebz çâdır dur felek-sân
 Taşından renk uğurlar çarh-ı ahdar
 Tayınur sırçasından pây-ı sarsar
 440 Girü erbâb-ı ilm için mukannen
 Felek-sân hücrelerdür pâk u rûşen
 Eridüp anda her cân bağı yağın
 Yakarlar encüm-âyin dîn çerâğın
 Kılurlar rûz u şeb kesb-i fezâyıl
 Ulûmi dîne iderler vesâil

VASF-I HAREM-İ MUHTEREM MURÂD HÂN bin SUL-
 TÂN ve MERÂKİD-İ FELEK-İ MEÂKİD-İ ŞÂHZÂDEGÂN
 (Aleyhimü'r-rahmetü ve'l-gufrân ilâ inkirâzi'z-zamân)

Harîm-i pâki hod Sultân Murâd'un
 O çarh-ı himmet ü âlî-nihâdun
 Kusûr-ı adnâ benzer tâk-ber-tâk
 Felekler birle cüftiken girü tâk
 445 Cemî'-i hayr câmi'dür binâsı
 Harîm-i kudsa hemtâdur fitâsı
 Serâser âl-i Osmân merkâdidür
 Şehâdet kanlarının meşhedidür
 Mükerrerem türbelerdür pâk-tıynet
 Behiştî ravzalar dur hûr-ziynet
 İdenler zâyir olup anı seyrân
 Kalur ziynetlerinde deng ü hayrân
 İder her kubbe arz-ı zeyn-i gerdûn
 Kamer evvân güneş çet-i hümâyun
 450 Sarıklardur seher gibi münevver
 Ki her tuğu şu'â-ı mihr-i enver

Serâpâ câmeler zer-beft ü dibâ
 Felek-veş birbirinden hûb u zîbâ
 Ne halılar döşenmiş kehkeşân-vâr
 Görenler perde-i bâbın olur zâr

MEV'İZE

Cihân-ı bî-vefâdan akl u câna
 Yiter bürhân-ı ibret bu nişâna

Belî bir dem açılsa ayn-ı ibret
 Cihân ahvâlidür ser cümle hayret

455 Kim almışdur murâdın bu cihândan
 Ki son dem el yumadı cism ü cândan

Pür itsen la'l u gevherden hazîne
 Degül insâf idicek âb-güne

Makâmın seyr iden edvâr-ı cânun
 Ne yüzdendür bilür sâzın cihânun

O bilür neydüğünü asl-ı nâyün
 Ki yâridür hevâ-yı cân-fezâyun

Ana kim vire şevk el gûne gûne
 Semâ'un zevkın anlar döne döne

460 Ne cân kim sâz-ı gam âhengın eyler
 Vücûdun derd ü mihnet çengin eyler

Serâser hâl-i âlem pür-iberdür
 Alur ibret şu kim ehl-i nazardur

Kanı İskerider ü kanı Süleymân
 Yidi iklîme olmuşlardı sultân

Kanı Cemşîd ü Dehhâk u Ferîdun
 Degüldi bunların âhir ferî dún

Cihânun mevt iken sâhib-kırânı
 Gerekmez dehre lâf kahramânı

465 İrildi noktadan çün pâ-yı pergâr
 Muhâlif gösterür seyrinde edvâr

Kılır gerdûn çü çeşmün sürmesin hâk
Bir el öndinden it cân dîdesin pâk

Uzatma Lâmi'î sûz u güdâzı
Cihânun bellidür nâz u niyâzı

Murâdun hizmet-i şâh-ı cihândur
Du'â-yı devlet-i sâhib-kırândur

İdüp efsâne-i şehri bahâne
Şurû'it yine bu dilkeş-i beyâna

470

Şu denlü eylemişdür âl-i Osmân
Bu şehir içinde hoş âsâr-ı ihsân

Eger cem' eyler isen bin debîri
Ne mümkündür yazılmak binde biri

Kamunun gün gibi âsârı rûşen
Cihân içinde hayratı muayyen

DER ZİYÂFET-DÂRİ-Yİ AMÂYİR-İ MA'MURE VE NE-
FÂYİS-İ Nİ'AM-İ MEVFÜRE

Her adım yirde bir âli-imâret
Ki evsâfında kâsırdur ibâret

Medârisdür ziyâfet-hânelerdür
Taşı kâşî felek-kâşânelerdür

475

Tolu matbahları enva'-ı ni'met
Yeter itsen bütün âfâka kısmet

Döner dūd-ı buhârından felekler
Gıdâ alur kohusundan melekler

Semen-sîmâ gümüş sînileriyle
Zümürrüd hasiyyet çinileriyle

Virüp cân çaşnısın her bir ta'âma
Ziyâfetler iderler hâs u âma

Kamunun câmi'i ervâha mecma'
Nüfûsa menfes ü ezkâra mesmâ'

AHVÂL-İ TERTİB-İ BÂZÂR VE ÇÂRSÛ-YI ANÂSİR-GİR-
DÂR

- 480 Bugün mahşer-sıfat bâzâr-gâhı
Virüp hayret yanıldur akla râhı
- Mükellel kubbelerdür çarha hem-ser
Münevver çârşûlar müşteri-fer
- Olur seyyâreler seyrinde gümrâh
Tamâm itmez tolansa devrini mâh
- Aceb mi disem anı çarha hem-ser
Ki meh bir sîm-keş mihr anda zer-ger
- Metâ'-ı Hind ü Sind ü Çîn ü Mâçin
Tolu dükkânları asyâb-ı tezyîn
- 485 Virüp zîynet peri-peyker güzeller
Ne dükkân her biri bir kân-ı gevher
- Hoş idüp çeşm ü ebrûlarla bâzâr
Kılurlar müşteriler aklını zâr
- İdüp her biri envâ'-ı ticâret
Kılurlar cân u dil nakdini gâret

HAYÂL-BÂZİ-Yİ BEZZÂİSTÂN-I FELEK-SÂN

- Çü cân bâzârıdur bezzâzistânı
Virürler mâl alurlar cânâ cânı
- Perî-rûhlar girüp dâyim mezâda
Salarlar Yûsuf'un narhın kesâda
- 490 Kılur meh-rû güzeller gün gibi devr
İderler müşteriler cânına cevır
- Kamunun kaşı yâ vü kirpigi ok
Yarag-ı hüsn içinde eksügi yok
- Lebinden her birinün şehd ü sükker
Olup hem-kâse ta'm-ı cân uğurlar
- Utandurmuş şeb-i yeldâyı mûyı
Hâcil kılmış meh u şe'râyı rûyı

Çıkar her perdeden yüz lu'bet-i pâk
Ki hayrân ana sûret-bâz-ı eflâk

495 Meger âşıklarun âhı duhânı
Hayâli bir fener itmişdür anı

VASF-I BÂĞ U BÛSTÂN VE ETRÂF-I SEBZİSTÂN

Geçüp bâzârın itsek azm-i sahrâ
Serâpâ bâğ u bûstândur dil-ârâ

Müzeyyen ravzalardur cümle etrâf
Sekiz cennetden urur her biri lâf

Müselsel eşmeler cüllâba benzer
Tabi'atda şarâb-ı nâba benzer

Ekilmiş yoncalıklar her kenârı
Ki hayrândur felekler sebze-zârı

500 Sufûf-âsâ katar eşcâr-ı esmâr
Ki hencârında mikyâs-ı hired-zâr

Güher-senc ü cevâhir-pâş cümle
Kerem ehli gibi ayyâş cümle

Muhassal her tarafdur cennet-âbâd
Bihîşt-i heşti kılmaz seyr iden yâd

Bakanlar ana ayn-ı ibret ile
Aceb mi kalsa rey-i hayret ile

HÜDÂYÎ HAMMÂMLAR

Hüdâyî şehronü germâbelerdür
Suyı serma gamından bî-haberdür

505 Zeminden kaynayup çıkdıca âbı
Salar hurşîd u çarh üstine tâbı

Dem-i germiyle avlar her garîbi
Komaz yanında marzınun tabîbi

Zer-i hâlis kılur bî-sîm halkı
Gönülünden yur gubârı şevk u zevki

MEDH-İ HAVZ-I KAPLUCA

Husûsâ çarh-veş şol havz-ı dil-keş
Ki urmuşdur güneş cânına ateş

Perîler-kânıdur kapluca nâmı
Hümâlar saydının ferhunde râmı

510 Girüp içine her mâh-ı cihân-tâb
İderler kendüzin gün gibi pertâb

İnüp her biri kim suda bulunur
Güneşdür bahrdan toğar tolnur

Gümüş dolablardur âb içinde
Feleklerdür döner sîmâb içinde

Atıldukça suya her gevher-i nâb
Seper yüreklerine âşıkun âb

Hoş açup koynımı ol âb-ı pür-şevk
Basup bağrına her birin ider zevk

515 Teb-i gamdan san olmuş cânı mahrûr
İçürür sîm-tenler kurs-ı kâfur

Olanlar sâde pehlûdan safâ-dâr
Kenâr-ı havzı devr eyler felek-vâr

Meger çepçevre bâzâr-ı cinândur
K'anun bey'ü şîrâsı nakd-i cândur

Sütunlar yalun u hayrân tururlar
Semen-ruhlar suya ateş ururlar

Döker ol havz dîdem gibi ceyhun
Kabaklarla yüzer her la'li mey-gûn

520 Dilersen vasfı hânından asîde
Disün bâki sıfatun şol kasîde

Ki oldı defter-i şânide mestûr
Olur itnaba müncer zikr-i mezkûr

EVSÂF-I SAHRAYI BURSA ve ENHÂR-I FURÂT-ASÂ

Beyândan arz-ı sahrâsı füzûndur
Kıyâmet arsasından çoğ uzundur

İnüp her yaneden bir nehr-i dil-cû
Öperler hâk-i pâyni sürüp rû
525 Meger pür hatt-ı reyhândur o yazu
Gelüp sîm-âbdan cedvel çeker su

Birisi nehr-i Lülüferdür anun
Çekilmiş resmidür devr-i zamânun

Kenâr-ı cûya virmiş cedvel-âyin
Katar-ı lâlesi surhiyle tezyîn

Dil-i divâne gibi mest ü medhûş
Demâdem ayn-ı âşık gibi pür-cûş

Görüp ol tal'atun şevk u safâsın
Gamından çarh nîl itmiş kabasın
530 Yüzün dönmiş küsüp arz-ı basîte
Küsülmüş pâ-dirâz itmiş muhîte

O nehrün biridür ser-mest ü şeydâ⁸
Sürür zincirin idüp azm-i beydâ

Gögermiş tal'atı pür-kef dehânı
Dili âşüfte vü sergeşte cânı

Yidi deryâ degül aynında katre
Ziyâsı ta'na eyler mâh u mihre

SIFAT-I BAHÂR-I BURSA

Nice medh eyleyem bu şehri iy cân
Ki vasfı akhı eyler deng ü hayrân
535 Bahâr olsa gülistân-ı cinândur
Nücûmiyle pür olmuş âsümândur

Sipâh-ı sebzesi tutdukça sahrâ
Meğâk u kûha kaçır şâh-ı sermâ

⁸ Delüce Suya işâretdür.

- Sürüp ardın çıkarur memleketden
Ne tenhâ memleketden şeş cihetden
- Diküp kâf üzre gül gibi alemler
Çağırdur memleketde ıyş u demler
- Gelür şevkiyle bülbüller terâne
İderler anda sohbet âşikâne
- 540 Safâdan cûş idüp mey gibi lâle
Sunar mergislere la'lin piyâle
Ütüp nergisleri mâh ile mihri
Gözi kirgine salmaz sipihri
- Nücûm-ı çarha benzer anda gonca
Ki konmuş la'ldur pîrûze dürce
- Düzüp hengâmeler murgân-ı pür-hây
Sular izler terân bülbül çalar nây
- Semenler berk-i terlerden tutar def
Çalar şûrîde olup cûylar kef
- 545 Görür olmuş iki kol serv ü ar'ar
Sıra kalgır çemen sahnında sarsar
- Sular gizlenbeç oynar bâğ içinde
Çiçeklerle yeşil yaprağ içinde
- Sabâ kapup külâh-ı yâsemîni
Kılur saç yolması dürr-i semîni
- Oyuncu başıdur bâd-ı sebük-kâr
Kovalar birbirin etfâl-ı ezhâr
- Sabâ önünçe mânend-i kebuter
Havâyî taklalar urur gül-i ter
- 550 Tutuşdukça şukûfeyle çemen el
İrüp her birine bâğda çalar yel
- Başında nergis oynatdukça kâse
Tutar süsenlerün içini tasa
- Şuhubdan od kapar ebr-i güher-rîz
Gül-efşânlık kılur bâd-ı seher-hîz

- Dönüp oynar sular çenberleriyle
Yeşil yaprağdan hançerleriyle
Dikilür nîzelerde gonca ber-ser
Ayağından asılır berk-i terler
- 555 Riyâh ile reyâhin dortut oynar
Çenâr el karsar eyler raks ar'ar
Hoş ider sahn-ı şûhı tonadup bâd
Çemende curcuna oyunda üstâd
Turur dem-beste kalup erguvanlar
Yarışur bâd ile âb-ı revânlar
Felek-veş tas-bâz olmağın eşcâr
Kılurlar zîr-i dâmen setr-i envâr
İdenler urs-ı şâhinşâhı tasvîr
Bugün bir nüktedür dirler bu takrîr
- 560 Çün ol ursun feleklerdür nihâdı
Ne hâcetdür denizden katre bâdı
SIFAT-I TÂBİSTÂN-I BURSA
Girü oldukda sayf eyyâmı iy yâr
Tonanur per'-i tûtî zâğ-ı eşcâr
Pür idüp hûşelerle âsitini
Fevâkih hırmeni eyler zemîni
Zurûf-ı şehdün adın kor fevâkih
Ki eyler akli deng ü cânı vâlih
Görüp mercan kirazın dâne dâne
İçer kanın dilinün kana kana
- 565 Her emrudı durur bir şîşe-i kand
Suyı cüllâb ü ta'mı şehd-mânend
Tolu şerbetle her bir hindüvâne
Cigerler tâzeler dil-hasta câne
Girü her harpuza bir bedr-i garrâ
Kesersen yüz hilâl olur hüveydâ

- Ruh-ı dilber gibi elması rengin
Dil-i âşık gibi ayvası miskin
Enârından akîkün dürci dil-teng
Alur yakut unnâbın görüp reng
570 Satar incerler helvâ-yı bî-dûd
Ne helvâ her biri bir şehd-i ma'kûd
Şekerden ta'm-ı şeftalüsi şîrîn
Virür dil-teşneler cânına teskîn
İnebler sanki unkûd-ı süreyyâ
Ya burc-ı hûşedür pür-necm-i garrâ
Olup her dânesi bir şehd-i şâfi
Sunar erbâb-ı zevke câm-ı sâfi
Nisâr olur reyâhın deste deste
Ki eyler ıtrı bûy-ı müşki hasta
Çemenler çârsusun devr idüp mâ
Kolında halka halka sîm-i sırma

SIFAT-I HAZÂN-I BURSA

- Hazânınun degül mümkün beyânı
Zer-ender-zer kılur kevn ü mekânı
Geçer Yusufayın mîzâne çün mehr
Zemînün keffesin pür-zer kılur dehr
Çemenlerde havâ zer-gerlik eyler
Sular evrâka sîmîn-terlik eyler
Dökilür yire evrâk-ı zer-endûd
Pür olur mâhi-yi zerrinle her rûd
580 Olup her bir ağaç bir murg-ı asfer
Saçar âfâka silkindükçe perler
Zer-âbiyle yazar her berk-i rez-rû
Lüceyn-i sîmden halhal ider cû
Benâtuna nebâtun bâd-ı sarsar
Biçer nârenc-i dibâdan kabalar

Kılır hınnalayup dest-i çenârı
Çemenler sahnınun serkeş nigârı

Dıraht-ı sebz olup gök gibi pür-necm
Şehâb atup zemîn dîvin kılır recm

585 Bu vasfun kankı birin eyleyem yâd
Zihî reng ü zihî nakş-âferin bâd

VASF-I ŞİTÂ-YI BURSA

Şitâ irüp zükâl-i şâmı gerdûn
Yakup nâr-ı şafakdan itse gülgûn

Esîr idüp cihân Zâl'ını Behmen
Serâtâpâ kılır kaydını âhen

Hazerden gark olup pûlâde gabra
Geyer cevşen balıklar gibi deryâ

Gümiş pervâneler tutup sipihri
Söyündürmek dilerler şem'i mihri

590 Ağaçlar ta'n idüp evvel bahâra
Döner sahn-ı çemenler penbe zâra

Sehâbı lakve idüp bâd-ı sermâ
Lu'âbı ağzınun turmaz akar hâ

Gögerüp çarh tutar mihri lerze
Tonup kalur sovukdan şîr-i şerze

Zemini örs idüp enhârı pûlâd
Sovuk âhen döger haddâd-veş bâd

Görüp bu şiddeti erbâb-ı işret
Zarûri kılmağičün def-i hayret

595 İderler minkâl-ı zerrini pür-nâr
Kılurlar bâdelerden çehre gülnâr

Tutarlar elde fağfurî kadehler
Nice fağfurî kâfurî kadehler

Ururlar oda ud u uda odı
Kızardup çehreler dirler surûdı

Mey ile pür kılup câm-ı zücâcı
Virürler nâr u mâye imtizâcı

Bürûdet virdigünce ya'ni kâfûr
Olurlar bu iki ateşle mahrûr

600 Nice âteş akîk-i nâba benzer⁹
Ruhı bâğ-ı gül-i sîrâba benzer
Süheyl olur fûrûğından girifte
Çerâğ-ı mihri eyler nûr-ı huftu
Behişt-i şevk u zevkun selsebili
Yanar ateş velî bâğ-ı Halîli
Sürûr-ı kalbün ü reyhân-ı rûhun
Serâ-yı dilde miftâh-ı fütûhun
Çeküp zühhâd-ı cândan erba'ini¹⁰
Sürerler âteş-i zikrün demini

605 Kılurlar i'tikâfi hânelerde
Kalurlar kûşe-i kâşânelerde
İderler cân u dil beytin pür-envâr
Olurlar ışk odından şem'-i nevwâr
Yakup tennûr-ı ten içinde nirân
Halîl rûha iderler gülistân
Bu ateşlerle hoş-dem olmayan dil
Ko yansun od-veş iy merd-i kâmil
İdersen dilde cândan i'tikâfi
Sovukdan zikr odıdur sana kâfi

610 Olur ashab-ı sîm ü zer vaşak-pûş¹¹
Peleng-âsâ iderler germ olup cûş
Geyüp her birisi sincâb u semmur
Kızardup çehreler mânend-i tennur

⁹ Sıfat-ı mey.

¹⁰ Hâlet-i sülehâ der ân hâl.

¹¹ Hâlet-i ağniyâ der ân hengâm.

İderler şiddet-i sermâya hande
 Ururlar hey şitâ-yı pür-gezende
 Kılurlar nifelerden tenlerin germ
 İderler şevk-i cândan dillerin nerm
 Olurlar perde-bâz-ı çarha dem-sâz
 Kalur bu hâle hayrân mihr-i ser-bâz

615

Benüm gibi velî erbâb-ı fâka¹²
 Düşüp fakr odı ile ihtirâka

Boyanur dūd-ı âhiyle siyâha
 Olur muhtâc sūz-ı nâr-ı âha

Kılur hâkisteri bâlin ü pister
 Felek girdâr sanup mihr-i güster

Olur derdiyle lertzân u nevâ-senc
 Gam u mihnetle nâlân u belâ-senc

Gehî kaddin kılur def gibi çenber
 Gehî ney gibi eyler âh u vâlar

620

Gözi dörd olur âteş hasretinden
 Olur külhân esîri hayretinden

MA'ZERET-İ ŞÂİRİ

Dirigâ olmasaydı levmi itnâb
 Yazardum her biri vâfında yüz bâb

Husûsâ şî'rden uzlet-pezirem
 Kuyûd-ı derd ü gamdan nâ-gürizem

Peşimânem perîşân güftelerden
 Benem söz meclisinde huftelerden
 Sehunden olmayan süsen-veş âzâd
 Olur gül gibi son dem ömri berbâd

625

Biri dahi bu kim devrân elinden
 Belâ vü derd-i bî-dermân elinden

Kavî süst ü beden ser-cümle hasta
 Gönül âşüfte vü hâtur şikeste

¹² Ahvâlü'l- fukarâ der ân eyyâm.

- Zamân-ı fırsat az u derd ü gam çok
Huzûr esbâbınun binde biri yok
- Ne diyem kim ola makbûl-ı hazret
Gönülden azm-i uzletdür zarûret
- Hemîn hizmet-senâ-yı
hüsrevîdür
Dil ü cândan du'â-yı hüsrevîdür
- 630 Yiter aç Lâmi-î efsâne bâbın
Getür ortaya söz faslu'l-hitâbın
- Tenün lerzandur elden hâmeyi ko
Dürüldi defter-i dil nâmeyi ko
- Yiter seyr eyle sûret kişverini
Felekden yana aç cân şeh-perini
- Yüri dün gün gönül mülkini seyr it
Olup hakkiyle her dem nefyi gayr it
- Kılup hâsıl fenâ câmiyle demler
Bekâ mülkine bas cândan kademler
- 635 O'zu bu şeş-cihâta çâr-tekbîr
Tokuz eflâke pervâz eyle bir bir
- Yiter tur "kûn fekân" maksûresinde
Semâ' ur lâ-mekân ma'mûresinde
- Dilersen ba'z-ı hâlün iy nîk ü nâm
Cenâb-ı âsef-i devrâna i'lâm
- 638 Ko tasdi'î murâdun arza kıl var
Ki hâk-i pâyidür âfâka simsâr